

SERMO LXXXVI.

De cautela et verecundia sponsæ quærentis Verbum; et de commendatione verecundie.

1. Non est quod a me jam quærat, cur quærat anima Verbum: satis superque id intimatum **1567** supra. Age, prosequamur reliqua præsentis capituli, duntaxat quæ ad mores spectant. Ubi primam nunc adverte sponsæ verecundiam, qua nescio an quidquam gratius adverti in moribus hominum queat. Hanc primo omnium libet quodam modo in manibus sumere, et quasi speciosum quemdam florem decerpere loco, nostrique apponere adolescentibus. Non quia non sit et in proveciori ætate omni studio retinenda, quæ est certe omnium ornatus ætatum; sed quod teneræ gratia verecundie in teneriori ætate amplius, pulchriusque eniteat. Quid amabilius verecundo adolescente? Quam pulchra hæc, et quam splendida gemma morum in vita et vultu adolescentis! quam vera et minime dubia bonæ nuntia spei, bonæ indolis index! Virga disciplinæ est illi, quæ pudendis affectibus imminens, lubricæ ætatis motus, actusque leves coerceat, comprimat insolentes. Quid ita turpiloquii, et omnis deinceps turpitudinis fugitans? Soror continentie est. Nullum æque manifestum indicium columbinæ simplicitatis: et ideo etiam testis innocentie. Lampas est pudicæ mentis jugiter lucens ut nihil in ea turpe vel indecorum residere attentet, quod non illa illico prodat. Ita expunctrix malorum, et propugnatrix puritatis innatæ, specialis gloria conscientie est, famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, et insigne totius honesti. Rubor ipse genarum, quem forte invexerit pudor, quantum gratiæ et decoris suffuso afferre vultui solet?

Usque adeo genuinum animi bonum verecundia est, ut et qui male agere non verentur, videri tamen verecundentur, dicente Domino: *Omnis qui male agit, odit lucem* (Joan. III, 20). Sed et qui dormiunt, nocte dormiunt; et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt (I Thess. V, 7): opera nimirum tenebrarum, et digna latebris, tenebris occultantes. Interest tamen, quod occulta dedecoris, quæ verecundia horum non habere, sed prodere erubescit, sponsæ verecundia omnino non operit, sed expuit, sed propellit. Idecirco ait Sapiens: *Est pudor adducens peccatum, et est pudor adducens gloriam* (Eccli. IV, 25). Quærit sponsa Verbum verecunde quidem, quia in lectulo, quia per noctes; sed hæc verecundia habet gloriam, non peccatum. Quærit hoc ad purificationem conscientie, quærit ad testimonium, ut possit dicere: *Gloria mea hæc est, testimonium conscientie meæ* (II Cor. I, 12). In lectulo meo per noctes quæsi vi quem diligit anima mea (Cant. III, 1.) Verecundia tibi, si advertis, et loco signatur, et tempore. Quid tam amicum verecundo animo quam secretum? Porro secretum et nox, et lectulus habet. Denique orare volentes jubemur intrare cubiculum (Matth. VI, 6), utique secreti gratia. Id quidem ad cautelam, ne coram orantibus laus humana orationis furetur fructum,

A frustraretur effectum. Sed doceris nihilominus verecundiam sententia hac. Quid tam proprium verecundie, quam proprias vitare laudes, vitare jactantiam? Patet quod signanter et ad verecundiam orantibus petere secretum indixerit pudoris filius et magister (alias, minister). Quid tam indecorum, maxime adolescenti, quam ostentatio sanctitatis? Cum tamen ab hac potissimum ætate aptum profecto capiatur temporaneumque religionis exordium, Jeremia dicente: *Bonum est homini, si portaverit jugum ad adolescentia sua* (Thren. III, 27). Bona commendatio securæ orationis, si præmittas **1568** verecundiam, dicens: *Adolescentulus sum ego et contemptus, justificationes tuas non sum oblitus* (Psal. CXVIII, 141).

B 3. Nec modo locum, sed et tempus observare oportet eum, qui sibi orare voluerit. Tempus feriatum commodius aptiusque; maxime autem cum profundum nocturnus sopor indicit silentium, tunc plane liberior exit puriorque oratio. *Consurge in nocte*, inquit, *in principio vigiliarum tuarum, et effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini Dei tui* (Thren. II, 19) Quam secunda ascendit de nocte oratio, solo arbitro Deo, sanctoque angelo, qui illam superno altari suscipit presentandam! Qua grata et lucida, verecundo colorata rubore! Quam serena et placida, nullo inturbata clamore vel strepitu! Quam denique munda atque sincera, nullo respersa pulvere terrenæ sollicitudinis, nulla aspicientis laude seu adulatione tentata! Propter hoc ergo sponsa non minus verecunde, quam caute, et lectuli secretum petebat et noctis, orare, hoc est Verbum quærare volens. Unum est enim. Alioquin non recte oras, si orando præter Verbum aliquid quæras, aut quod propter Verbum non quæras, quoniam in ipso sunt omnia. Ibi remedia vulnerum, ibi subsidia necessitatum, ibi resarcitus defectuum, ibi profectuum copiam, ibi denique quidquid accipere vel habere hominibus expedit, quidquid decet, quidquid oportet. Sine causa ergo aliud a Verbo petitur, cum ipsum sit omnia. Nam et si ista temporalia, cum necesse est, postulare videmur, si Verbum in causa est, ut quidem dignum est, non utique illa, sed hoc potius quærimus, propter quod alia postulamus. Norunt hoc, qui omnem usum harum rerum ad promerendum Verbum dirigere consueverunt.

D 4. Non pigeat tamen scrutari adhuc secreta lectuli hujus et temporis, si forte in his aliquid lateat spirituale, quod venire ad medium prosit. Et si placeat sentire lectuli quidem nomine humanam figurari infirmitatem, nocturnis autem tenebris ignorantiam æque humanam; consequens est et congruum satis, ut Dei virtus et Dei sapientia Verbum contra utrumque originale malum instantius requiratur. Nempe quid convenientius, quam ut infirmitati virtus, ignorantie sapientia opponatur? Et ne quid simpliciorum cordibus de hac interpretatione resideat dubium, audiant quid super hæc sanctus Propheta dicat:

Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus, universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus (Psal. XL, 4). Atque id quidem de lectulo. Jam de ignorantie nocte quid manifestius, quam quod in alio identidem loquitur psalmo: *Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulavit* (Psal. LXXXI, 5) pro certo exprimens ipsam, in qua nati sunt, totius

(264) Hucusque sanctus Bernardus: cætera morte præventus absolvere non potuit, imo ne ultimum, quidem hunc sermonem, utpote cæteris breviorum,

humani generis ignorantiam. Ipsa est, ut opinor cui se beatus Apostolus et fatetur natum, et gloria-tur ereptum, dicens: *Qui eruit nos de potestate tenebrarum* (Coloss. I, 13). Unde et dicebat: *Non sumus filii noctis neque tenebrarum* (I Thess. V, 5); item ad omnes electos: *Ut filii, inquit, lucis ambulate* (Ephes. V, 8) (264).

nec usitata clausula circumscriptum. Vide continuationem Gilleberti de Hollandia initio tomi V, sequentis.

FLORES SEU SENTENTIÆ

EX S. BERNARDI OPERIBUS DE PROMPTÆ.

1569 Periclitatur castitas in deliciis, humilitas in divitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc nequam sæculo. *De convers. ad cler., num. 37.*

Nihil pretiosius tempore: sed, heu! nihil hodie vilius aestimatur. *Tr. de cont. mun. ad cler., n. 55.*

Transeunt dies salutis, et nemo roccogitat: nemo sibi non reditura momenta perisse causatur. *Ibid.*

Nil tam durum, quod duriori non cedat. *IV, De consid., c. 3. Hinc consuetudo consuetudine vincitur.*

Tibi imputa, quidquid pateris ab eo, qui sine te potest nihil. *IV De consid., n. 9.*

Scorpioni non est in facie quod formides, sed pungit a cauda. *Ibid.*

Quid juvat sapientem esse, si tibi non fueris? *II, De consid., 2.*

Omnia illi desunt, qui nihil sibi deesse putat. *Lib. De consid., cap. 7.*

Simia in tecto, rex fatuus in solio sedens. *Ibid.*

Tene medium, si non vis perdere modum, *II, De consid., cap. 10.*

Prosperitas hoc est incautis, quod ignis ad ceram, solis radius ad nivem. *II, De consid., cap. 12.*

Non magnum est esse humilem in abiectione: rara virtus, humilitas honorata. *Hom. 4 sup. miss.*

Nulla verior miseria, quam falsa lætitia. *De lib. arb., n. 14.*

Velle plane convincimur, quod non fieret si nollemus. *Ibid.*

Effusus animus damna interiora non sentit. *De conv. ad cler., cap. 4., n. 5.*

Fugere persecutionem, non est culpa fugientis, sed persequentis. *Epist. 1.*

Voluntas pro facto habetur, ubi factum excludit necessitas. *Tract. ad Hugon., n. 9.*

B Nemo magis iram meretur, quam amicum simulans inimicus. *De conv. n. 33.*

Non est cur fures timeant, qui sibi in cælo thesaurizant. *De conv. ad cler., n. 41.*

Non placat, qui ipse non placet. *Ibid. 33.*

Insolentia clericorum mater est negligentia episcoporum. *Epist. 152.*

Amicis oportet gerere morem, sed non in suam mortem. *Epist. 215.*

Flumimis aqua si stare cœperit, computrescit. *Serm. 1 de Quadrag.*

Omnia quæ in mundo sunt, finem habent; finis autem eorum, non erit finis. *Serm. 9 in Cant.*

Dabis voci tuæ vocem virtutis, si quod suades, prius tibi ipsi persuaseris. *Serm. 6 in Cant., n. 3.*

Illius doctoris libenter audio vocem, qui non sibi plausum, sed mihi planctum moveat. *Ibid.*

Turturis vox non dulce sonat, sed dulcia signat. *Nempe amorem comparis. Ibid.*

Velis, nolis, intra fine tuos habitat Jubusæus. subjugari potest, sed non exterminari. *Serm. 57 in Cant., num. 10.*

Parum est semel putasse; sæpe putandum est, imo semper. *Ibid. Nam vitia identidem repullulant.*

Non potest virtus cum vitiis pariter crescere; putetur cupiditas, ut virtus roboretur. *Ibid.*

Tolle superflua, et salubria surgunt. Utilitati accedit, quidquid cupiditati demis. *Ibid.*

Pastor doctus, sed non bonus, non tam uberi doctrina nutrit, quam sterili vita nocet. *Serm. 76 in Cant., num. 10.*

Minus quandoque nocet potita votis ambitio, quam frustrata. *Epist. 126: Nam ad violentia media convertitur.*

1570 Ad audiendum, legendumve amoris car-

men frustra qui non amat accedit. *Serm. 79 in Cant., n. 1.*

Non potest capere ignitum eloquium frigidum pectus. *Ibid. Sicut Græce loquentem non intelligit qui Græcum non novit.*

Fama non valet vindicare virtuti quod esse vitium convincit conscientia. *Serm. 71 in Cant., n. 2.*

Virtus est contenta candore conscientiae, etsi non sequatur odor famæ. *Ibid.*

Multa quæ respnis otiosus, post laborem sumes cum desiderio. *Epist. 1. n. 11. Nam optimum cibi condimentum fames.*

Hostis audacius insistit a tergo, quam resistat in faciem. *Ibid. n. 12.*

Facere malum, quolibet etiam jubente, non obedientia, sed inobedientia est. *Epist. 7. n. 3. Nempe erga Deum.*

Quod quisque præ cæteris colit, id sibi Deum constituisse probatur. *Tract. de contempt. mund. ad cler., cap. 5. num. 17.*

Multi non tanta alacritate currerent ad honores si esse sentirent et onera. *Tract. de off. episc., cap. 7.*

Utinam relinquunt nobis moderni Noe, unde a nobis possint operiri. *Ibid., n. 29, cap. 8. Adeo jam palam et sine pudore peccatur.*

In alto positum, nan altum sapere, difficile. *Ibid.*

Si altiorem quam meliorem esse delectet, non præmium, sed præcipitium exspecta. *Epist. 27 ad Ardu.*

Stultum, ibi thesaurum recondere, unde non valeas resumere, cum volueris. *Tract. de off. episc., cap. 5.*

Qualis sit cujusque fides, tribulatio probat. *Ibid. c. 4.*

Qui ad sui mensuram proximum jubetur diligere, prius seipsum diligere norit. *Ibid., cap. 4, n. 13.*

Bonam reddunt conscientiam poenitere de malis, et abstinere a malis. *Ibid., 4. cap.*

Eodem utuntur medici ferro secandis regibus, quo et popularibus hominibus. *Ibid., cap. 2.*

Boni pastoris est non quærere, quæ sunt, sed impendere iv. *De consid., cap. 2.*

Dispensatio sine necessitate et utilitate, non fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. iii. *De consid., cap. 4.*

Cum omnes te habant, esto etiam tu unus ex habentibus. *Lib. 1, De consid., cap. 5, n. 6.*

Amans quandoque videtur amens, sed ei qui non amat. *Præfat. in lib. De consid.*

Modus diligendi Deum, est deligere sine modo. *Tract. de dilig. Deo, cap. 1 et 6.*

Non probo multa scientem, si sciendi modum nescierit. *Serm. 36. in Cant., n. 3.*

Sunt qui scire volunt tantum ut sciant; et curiositas est.

Sunt qui scire volunt ut sciantur ipsi; et vanitas est.

Sunt qui scire volunt, ut scientiam vendant; et turpis quæstus est,

Sunt qui scire volunt, ut ædificentur; et prudentia est. *Serm. 36 in Cant., n. 3.*

Sumentibus cibum, et digerenti, perniciosum est ei. *Ibid., n. 4.*

Sine lumine discretionis incurrit qui currit. *Serm. in Circumcis.*

Non potest non esse bonus, qui placet bonis, vel displicet malis. *Epist. 148.*

Non est tutum vicino serpente somnum capere. *Ep. 241.*

Habet vero amicitia nonnunquam objurgationem, adulationem nunquam. *Epist. 242.*

Melius est, ut pereat unus quam unitas. *Epist. 102. Ejciendus qui turbat concordiam.*

1571 Sola causa, qua non liceat obedire parentibus, Deus est. *Epist. 111.*

Gustato spiritu, necesse est desipere carnem. *Ibid.*

Non plus satiatur cor hominis auro, quam corpus aura. *De conv. ad cler.*

Argumentum superbiæ, privatio est gratiæ. *Serm. 54 in Cant.*

Præsto est oculus, cui omnia patent, etsi non patet ipse. *Serm. 55 in Cant.*

Bonus nunquam, nisi simulatione boni, deceptus est. *Serm. 66 in Cant.*

Hæretici capiantur non armis, sed argumentis. *Serm. 64 in Cant. — Vid. notas, ibid.*

Jucunda homini lux, sed magis emergenti de tenebris. *Serm. 68 in Cant.*

Eruditio absque dilectione inflat, dilectio absque eruditione errat. *Serm. 69 in Cant.*

Dies palam facit, quod nox abscondit. *Serm. 75, in Cant.*

Melius est ut scandalum oriatur, quam veritas relinquantur. *Epist. 78.*

Qui se sibi magistrum constituit, stulto discipulum subdit. *Epist. 87.*

In similibus factis causa dissimilis simile recusat judicium. *Epist. 84.*

Nil tam inglorium, quam gloriæ cupidum deprehendi. *Epist. 106.*

Speranti grandia, modica minus grata venire solent. *Epist. 153.*

Currentem non apprehendit, qui et ipse non currit. *Epist. 254, n. 4.*

Nolle proficere, est deficere. *Ibid.*

Nemo invitus bene facit, etsi bonum est quod facit. *Epist. 258.*

Magnus, qui incidens in adversa, non excidit a sapientia. ii. *De consid., cap. 12.*

Canis fenum, quod non comedit, defendit. *Epist. 344, num. 1.*

Si sapis, concham te exhibebis, non canalem. *Serm. 18 in Cant., num. 3 id est, Non prius effundes, quam ipsemet abundes.*

Pastores a mercenariis persecutio discernit. *De conv. ad cler., cap. 22.*

Grata ignominia crucis ei, qui Crucifixo ingratus non est. *Serm. 25 in Cant., n. 8.*

Cum femina semper esse, et non peccare cum femina, plus est quam mortuum suscitare, *Serm. 65 in Cant., n. 4.*

Familiaris dominus fatuum nutrit servum. *Serm. cont. vit. ingrati.*

Divinæ clementiæ est denegare ingratis quæ postulant. *Ibid. Nempe ne majoris ingratiitudinis rei fiant.*

Suaviter natat, cujus alter sustinet mentum. *Serm. 12 in Cant., num. 8.*

Onerat nos Deus, cum exonerat; onerat beneficio cum exonerat peccato. *Serm. 15 in Psal.: Qui habitat, num. 1.*

Contendamus placere omnibus per omnia, sed ei maxime qui est maximus super omnia. *Ibid., n. 4.*

Inanis excusatio de humana obedientia, ubi in Deum convincitur facta transgressio. *Epist. 7, n. 8.*

Quis credat parieti, si se dicat parturire radium, quem suscepit per fenestram. *Serm. 3 in Cant., n. 5.*

Non est laus calami laudabilis pictura, sive scriptura. *Ibid., n. 6, Serm. 18 de div.*

Sapiens est, cui quæque res sapiunt, prout sunt. Nullus tam gravis pruritus oculi, quam invidia est. *Serm. 5 de verb. Isa., n. 10.*

In terra orimur, in terra morimur, revertentes in eam unde sumus assumpti. *Serm. de S. Mart., n. 1.*

Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegio crimen esse dignoscitur. *Tract. de cont. mun. ad cler., n. 21.*

Altiorem sortitus es locum, sed non tutiorem. *Epist. 237.*

Sicut non omne quod libet licet, sic non omne quod licet expedit. *Epist. 25.*

Cujus vita despiciatur restat ut et prædicatio contemnatur. *Serm. 1, Pasch., n. 10.*

1572 Non satis cecidisse piget hominem, qui adhuc manet in lubrico. *Serm. 1 in Pasch., n. 16.*

Indicium veræ compunctionis est, subtractio occasionis. *Ibid.*

Perniciosa paupertas, penuria meritorum; præsumptio autem, fallaces divitiæ. *Serm. 68 in Cant., n. 6.*

Ignorantia non potest excusare eum, qui se magistrum infantium profitetur. *Tract. de cont. mun. ad cler., cap. 5, n. 15.*

Indignus lacte et lana convincitur; qui non pascit oves. *Ibid., 20.*

Væ tibi, clerice! mors in ollis carniū, mors in deliciis. *Ibid., n. 20. Nam peccata populi comedis.*

Væ, qui viventes in carne Deo placere non possunt, et placare præsumunt. *De conv. ad cler.*

Zelus absque scientia dum prodesse festinat, invenitur obesse. *Ibid., n. 38.*

Animam Dei capacem, quidquid Deo minus est, non implebit. *De cont. mun. n., 33.*

Saliens antequam videat, casurus antequam debeat. *Ibid., 26.*

Æger sese non sentiens periculosius laborat i. *De consid., c. 1.*

Homo si laborem refugit, non facit ad quod natus est. *De contempt. ad cler., n. 29.*

Sapientibus contingit, in rebus dubiis plus alieno se quam proprio credere judicio. *Epist. 82, n. 1.*

Libenter carebo quantolibet spirituali quæstu, qui non possit acquiri nisi cum scandalo. *Epist. 82.*

Pulcher et salubris ordo, ut onus quod portandum imponis, tu portes prior. *Epist. 221, n. 3.*

Vocis virtus est opus, sed et operi, et voci gratiam efficaciamque promeretur oratio. *Ibid.*

Plus nocet falsus Catholicus, quam verus hæreticus. *Serm. 65 in Cant., n. 4.*

Non inutilis commutatio, pro eo, qui super omnia est, omnia reliquisse. *Tract. de cont. mun. ad cler., c. 1.*

Plus concupiscentia mundi, quam substantia nocet. *Ibid.*

Fugiendarum causa divitiarum est, quod aut vix, aut nunquam sine amore valeant possideri. *Ibid.*

Facile cor humanum omnibus quæ frequentat adheret. *Ibid.*

Qui relinquere universa disponit, se quoque inter relinquenda numerare meminerit. *Ibid., n. 2.*

Verus amor habet præmium, sed id quod amatur. *Tract. de dilig. Deo, n. 17.*

Si quis de populo deviat, solus perit; principis error multos involvit. *Epist. 117.*

Verum gaudium est, quod non de creatura, sed Creatore concipitur. *Epist. 114.*

Vitiosus conscientias vitiosorum non refugit. i. *De consid., cap. 10.*

Ubi omnes sordent, unius fetor non sentitur. *Ibid.*

Meditantibus honores blandiuntur, pensantibus onera formidini sunt. *Tract. de off. et mor. episc., cap. 7.*

Vera charitas vacua mercede non est, nec tamen mercenaria est. *Tract. de dilig. Deo, n. 17.*

Bonum servat castellum, qui custodit corpus suum. *Serm. 2 de Assumpt., num. 2. Proverb. vulgare.*

Sola miseria caret invidia. *Serm. 5 de verb. Isa.*

Maledictus qui partem suam facit deteriorem. *Lib. 1 De consid. cap. 5, et serm. de septem panib.*

Seductori dat manum, qui dare dissimulat præceptoris. *Serm. 77 in Cant.*

Qui absque custode dimittit oves in pascua, pastor est non ovium, sed luporum. *Ibid., num. 6.*

Pauperum vita in plateis divitum seminatur. iv. *De consid., cap. 2.*

Ambitio ambientium crux, omnes torquens omnibus placet. iii. *Dei ca consid., 1 p.*

Nugæ in ore sæcularis, nugæ; in ore sacerdotis blasphemiae. *Lib. 11, De consid., cap. 15.*

Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori. *Apol. ad Guill., cap. 9.*

Mollia indumenta animi molliem indicant. *Ibid.*

Fulget Ecclesia in parietibus, et in pauperibus alget. *Apol. ad Guil., cap. 11.*

1573 De sumptibus egenorum servitur oculis divitum. *ibid.*

Lupi dentes plus timeo, quam virgam pastoris.

Tract. de vita et off. episc., n. 35.

Hippocrates docet animas salvas facere in hoc mundo, Christus perdere. *Serm. 35 in Cant.*

Voluptas gutturis, quæ tanti hodie æstimatur, vix duorum obtinet latitudinem digitorum. *De conv. ad cler., n. 13.*

Divitiarum amor insatiabilis longe amplius torquet desiderio, quam refrigeret usu. *Ibid., 14.*

Divitiarum usus aliis fere; divitibus solum nomen et sollicitudo cedit. *Ibid.*

Dæmon soli perseverantiæ potissimum insidiatur, quam solam virtutum novit coronari. *Epist. 24.*

Utilis semper custodia oris, quæ tamen affabilitatis gratiam non excludat. *iv., De consid., cap. 6, n. 23.*

Ubique frenenda lingua præceps, maxime autem in convivio. *Ibid.*

Ille convenientior habitus, si actu quidem severus sis, vultu serenus, verbo serius. *Ibid.*

Nil scalis opus tenenti jam solium, v. *De consid., n. 1.*

Detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilium sit, non facile dixerim. *ii, De consid., n. 22.*

Deliberans providentia suspendit iudicium *Serm. de S. Magdal., n. 1, nunc tomo V.*

Religiosa tristitia, aut alienum luget peccatum, aut proprium. *Ibid., n. 2.*

A Quanti te fecit Deus, ex his, quæ pro te factus est, agnosce. *Serm. 1 de Epiph.*

1574 Extremæ dementiae est, quod ad obscena inverecundi sumus, et pœnitentiam erubescimus: male proni in vulnera, in remedia verecundi. *Serm. in Circumc.*

Conservandæ humilitatis gratia, sic divina solet ordinare pietas, ut quo quis plus proficit, eo minus se reputet profecisse. *Serm. 15 de div., n. 4.*

Placet utrumque Deo, et peccator compunctus, et justus devotus; displicet vero tam ingratus justus, quam peccator securus. *Serm. de div., n. 4.*

Nescit sanus, quid sentiat æger; aut plenus, quid patiatur jejunos. *Tract. de grad. hum., n. 6.*

Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoque superbia palliare se appetit, ne vilescat. *Ibid., n. 47.*

B Infelix victoria qua superans hominem, succumbis vitio. *Echor. ad mil., n. 2.*

In circuitu impij ambulans; naturaliter appetentes unde finiant appetitum, et insipienter respuentes, unde appropinquent fini. *De dilig. Deo, n. 19.*

Deum amans anima aliud præter Deum sui amoris præmium non requirit; aut si aliud requirit, illud, non Deum diligit. *Ibid., n. 17.*

Naturali desiderio summum quivis appetit bonum. Vis pervenire? incipe transilire. *Tract. de cont. mun. ad cler., n. 33. Nam si impliceris infimis, non pervenies.*

Anfractuosa via est, et inambulabilis; facilius pervenies spretis omnibus, quam adeptis. *Ibid., 33.*

C Misera, et extremæ plena dementiae commutatio, humanum declinare laborem, et cum diabolo stridorem eligere sempiternum. *Ibid., 27.*

INDEX RERUM ET VERBORUM

VOLUMINIS PRIMI.

Revocatur Lector ad numerales notas crassioris characteris. Littera n. notas designat.

A

ABELARDUS, Guillelmi de Campellis discipulus, dein adversarius 14 n. Ejus temeritas, scripta, et errores, 181. Libri ejus, etc. *V. Petrus Abelardus.*

Abbas beatitudinis titulo compellatus, 261. Item sanctitatis, 211, 212, 340, 346. Reverentiae, 292. Serenitatis, 346. Magnitudinis, 214. Coronæ, 213. Abbas electus professiones monachorum accipiebat, 298. Abbatis promotio est filii emancipatio, 92. Is tamen non desinit esse monachus, 475. Et Regulæ subjectus, 24, 503, 504. Debet esse tanquam unus e monachis, 475. Professionis suæ non sit immemor, 1456. Non tam propter honos, quam propter vitiosos institutus, 75. Sit mandatorum cultor, et ultor vitiorum, 503. Abbatem monachis virtute inferiorem esse turpe est, 392. Doctrina ei necessaria, 287. Humilitatem

et obedientiam exemplo docere debet, 475. In Regulæ dispensatione quid ipsi liceat, 503 *et seq.* Abbatum luxus et superfluitates notantur, 538 *et seq.* Item exemptionibus præpostere studentes, 475 *et seq.* Item qui pontificalia insignia ambiunt, 476. Abbas an cum hospitibus cibum sumere debeat, 218. Id in Cisterciensi abbate improbat, 391. Abbas auditus in Capitulo fratrum sententiis, eorum consensum non tenet expectare, 356. In Deum sit prævaricatio, quoties abbas jussio præteritur, 512. Abbas Cistercii ex omnibus abbatibus et monachis ordinis eligi potest, 319. Abbates ord. Cisterc. peregrinationes aggredi non possunt citra permissum abbatis Cistercii, et sui episcopi, 19, 20. Abbatis officium sibi impositum luget abbas de Spina, 335. Abbati dignitate sua exoneratio pium consilium, 92. *Vide Pastor, Prælatum.*

Abjectionem anxie ferre nævus in pulchro corpore, 247.

ABRAHÆ prima de Incarnatione Verbi promissio facta, 1035. Abrahæ sinus seu limbus Patrum in inferno, 1035. Abrahæ sinus an possit dici præsens sanctorum requies, 1056.

Abrenuntiatio in baptismo, 1107.

ABSALON, archiepiscopus Lundensis, 349 n.

Abscondere magis utile est, quam ostendere quid boni habemus, 727. Absentes ab invicem pro locorum distantia non censentur boni, 148. Secus mali etiam cohabitantes, 149.

Absentia amici ut ferenda, 74. Absentiæ et præsentiae Sponsi vicissitudo, 1384. Absentia sponsi quomodo modicum et non modicum daret, 1527.

Abstinencia superstitiosa et indiscreta damnatur, 1485. Novitii cujusdam rigida et mirabilis abstinencia, 392. Abstinencia catholicorum et hæreticorum discrimen, 1496. Abstinencia superstitiosa Manichæorum a certis cibis, 1496.

Abusus passim sic invalescent, ut pro ordine teneantur, 535. Triplici motivo servantur, 535. Abusus in potu apud monachos præstringitur, 536. Abusus rerum Ecclesie quantum peccatum, 395. Abusus honorum et bonorum Ecclesie notatur, 1253. Abusibus et vitiis frustra obtunditur consuetudo, 436.

Academici dubitant de omnibus, 650.

Acceptio personarum pontifici vitanda, 426. Acceptio divitum præstringitur, 437.

Accidentia in Eucharistia, 637.

Actio contemplationi præmittenda, 1527 *et seq.* Ab actione salutis initium, 1000. Actionis et contemplationis vicissitudo, 1441, 1462, 1464. Actioni totum non dandum, 411. Actiones et passionis nostræ ut ordinandæ, 889. Actiones variant causæ impulsivæ, 505.

Activa vita magis necessaria contemplatione, 1290. Activa, vitæ cultoribus utile monitum, 1002. Alii activæ, alii contemplativæ vitæ magis idonei, 1210.

ADALBERO, episcopus Mettensis, 43 n.

ADALBERTO, episcopus Virdunensis, 63 n., 173 n.

ADAMI status ante peccatum, 813. Adæ conditio in statu naturæ integræ, 1089. Sopor, raptus ecstaticus, 813. Adam in paradiso an triplici libertate præditus, 611 *et seq.* Plus debebat Conditori, quam uxori, 1196. Adæ casus per quos gradus, 1224. Ei deficit vera justitiæ esuries, 1027. Adæ et dæmonis peccatum in Filium, 1508. Adami inobediencia unde tam culpabilis, 511. Adæ inhumanitas erga uxorem, 1028. Adami hæreditas labor et dolor, 888. Adæ et Evæ solatium per Mariam, 737. *V. Eva.* Adæ imitatores quinam, 1027.

ADAM, Abbas S. Dionysii, 78 n.

ADAM, monachus Caziacensis ad Claræ-Vallenses transit, 280 n.

ADAM, monachus Cellensis, 714.

ADAM, monachus Morimundi, 14 n., 15, 17. Conversationis initium in Majori-Monasterio, dein Fusniaci consecrat, 16.

ADAMARUS, novitius Fusniacensis ejectus a Priore, 365. Pro ejus receptione intercedit Bernardus, 364, 365 *et seqq.*

ADELA, Guillelmi Conquestoris filia, mater Theobaldi comitis, 52 n.

ADELA, Ludovici junioris mater, 209 n.

ADELAIS, ducissa Lotharingiæ a Bernardo conversa, sanctionialis in Parthenone Tartensi, 125 n. Erga Bernardum benefica, 126, 127.

ADEMARUS episcopus Rutenensis, 303 n.

Adherendo ei qui semper et beate est, semper esse et beate esse poteramus, 36. Adhærendum Christo capiti, 814 *et seqq.*

Adjutorii divini expers triplex hominum genus, 828 *et seqq.* Quinam habitent in adjutorio Altissimi, 329.

Adolescentes decet verecundia, 1567. Adolescentibus Ecclesie dignitates non concedendæ, 434.

Adoptio Christianorum, 905.

ADRIANUS IV papa, 398, 399.

Adventus nomen toti mundo notum, sed ratio nominis non ita, 717. Adventus Christi necessarius, 731 *et seqq.* Ejus circumstantiæ, 717, 723. Venit ad homines, venit propter homines, venit homo, 723. Adventus Christi triplex, in carne et infirmitate, in spiritu et virtute, in gloria et majestate, 728. Item triplex, ad homines, in homines, contra homines, 724. Duplex, 726. Primi et secundi discrimen, 913. Secundus severus, 805. Hunc Ecclesia desiderat, 1524. Et gloriosior, 731. Primus ad animam, secundus spectat ad corpus, 730. Christus venit ut adjuvaret et doceret nos, 1187. Non solum instructionis, sed et liberationis causa, 656 *et seqq.* Ut nos celestes faceret, 1363. Ut nos doceret ascendere, 918. Adventus Dei ad nos spiritalis, 720.

Adversarius bonus, corrector, 1373.

ADVERSITAS in Scripturis nocte designata, 836. In prosperitate et adversitate tota hominum vita versatur, 882. Vita præsens versatur inter spinas et aculeos, 1432. Adversitatis et prosperitatis vicissitudo utilis, 143. Adversus non lædi difficile nisi Deo protegente, 1432. Magnus qui incidens in adversis non excidit vel parum a sapientia, 425. Prosperitas plures dejicit quam adversitas, 1045. In adversis propriis et alienis ut se gerendum, 424. Nulla nocet adversitas si nulla dominetur iniquitas, 496, 843, 866.

Adulatores cavendi, 179. Vulpes sunt demolientes vineas, 1482. Eorum oleum venenosum, 80. Hi ab ecclesie dignitatibus excludendi, 439. Non omnis laus adulatio, 81.

Advocatorum abusus præstringuntur, 414 *et seqq.*

ÆGEAS, proconsul, 1059.

ÆGYPTII monachi diu abstinere a piscibus, 6.

ÆGYPTUS interpretatur tenebræ, 1042. **ÆGYPTUS** per filiam Pharaonis designata, 907.

Æmulatio pia virtutis alienæ, 1453.

Æquali debemus consilium et auxilium, et quomodo utrumque exhibendum a monachis, 725.

Æqualitas animi ut servanda, 1332. Æqualitas perfecta in personis Trinitatis, 646.

Aer, dæmonum sedes, 573.

Ætas charitas, hiems timor servilis, 1467.

Æterna meretur fastidians terrena, 877.

Æternitatis imago perseverantia, 458. Opera hominis semina æternitatis, 485. Æternæ retributionis affluentia, 1522.

Æffabilitas in episcopo, 444.

Affectiones animæ per pedes designatæ, 892. Affectiones diversæ, 1282. Totum cor est in quatuor affectionibus, amore et timore, gaudio et tristitia, 817. Monstra quatuor affectionibus quatuor incubantia, 870. Affectio triplex, carnis, rationis, sapientiæ, 1439. Affectiones quomodo purgandæ et ordinandæ, 817, 1184. Affectionum ordo sapientia, 1440. Affectiones ordinatæ sunt virtutes; inordinatæ, perturbationes, 1184. Affectiones quatuor in Christo ordinatæ ab utero, 1184. Affectiones Verbi et animæ sponsi et sponsæ nomina aptissime expriment, 1282. Affectiones humanæ in patria in divinis commutantur, 602.

Affectus habent voces suas, 1501. Affectui nec leges nec principes dominantur, 178. Affectus carnalis vino similis, 1291. Affectus animi in Deum, 458. Affectus patris in filium, 65. Affectus boni prælati erga filios, 1291. Affectus perfectiorum erga imperfectos, 1339. Affectus Spiritus sancti in nobis, 929. Affectus et intellectus noster purgandus, 915. Affectus per Christum in apostolis sensim purgatus, 926 *et seqq.* Affectus quatuor quibus orandum est, 1228 *et seqq.*

Afflictorum est proprium, ut molestiis eximi summam reputent felicitatem, 854. *Vide Adversitas, Tribulatio.*

Agriculturæ spiritualis elegans tropologia, 991.

Aldicartii monasterium canonicorum regularium, 13.

Alacritas laudantium Deum cœlestis habitationis statum representat, 1294.

Alæ duæ animæ, cognitio et devotio, 949. Item natura et gratia, 952. Item spes et timor, 1236. Quæ competant diabolis, 954. Alæ quibus seraphim velant Dei caput, admiratio et veneratio, 954. Alæ quibus pedes velant, prudentia et fidelitas, 954. Alarum multiplicitas in seraphim quid sibi velit, 949, 952.

ALANUS ex abbate Ripatorii episcopus Antissiodorensis, 269 n., 272 n., 399. Ejus controversia cum Willelmo, comite Nivernensi, 377 n. Hanc controversiam dirimit Godfridus, episcopus quondam Lingonensis, 377.

ALARDI monachi Fusniacensis, in expellendo novitio audacia et obstinatio, 365 *et seqq.*

Albani (S.) monasterium apud Anglos Mercios, 193 n.

ALBERICUS, abbas Benedictionis-Dei, 168 n., 169.

ALBERICUS, episcopus Ostiensis, 201 n., 202, 225, 228 n. Elogium ejus 238. Et legationes, 238 n.

ALBERICUS, archiepiscopus Bituricensis, 200 n.

ALBERICUS Remensis Magister in Francia dictus 33 n. Petri Abelardi condiscipulus et adversarius, 33 n. Catalaunensis episcopus electus, 33 n. Archiepiscopus Bituricensis creatus, 33 n. Ejus obitus, 33 n. Bernardi de eo suffragium, 34.

ALBERO, primicerius Mettensis, 44. Quatuor ejusdem nominis Mettenses primicerii, 44 n.

ALBERO, archiepiscopus Trevirensis, 44 n., 172 n., 174. Ejus labores pro ecclesia, 173. De suffraganeis suis queritur, 173. A terminandis diocesis suæ negotiis exclusus, 175. Monasterium S. Maximi de manu laica liberat, 176 n. Et reformare meditatur, 176. Virdunense S. Pauli